Актуальні дослідження суспільних наук

Матеріали X Всеукраїнської наукової конференції
(м. Умань, 28 березня 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Національний університет «Острозька академія»
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський університет імені Бориса Грінченка

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК

Матеріали
X Всеукраїнської наукової конференції
(м. Умань, 28 березня 2024 р.)

Умань
Візаві
2024

УДК 303.4(06)
А43

Головний редактор:

Бержанір А. Л., кандидат соціологічних наук, доцент, виконувач обов'язків завідувача кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Редакційна колегія:

Балановський Я. М., кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пархета В. І., доктор філософії, старший викладач кафедри соціальних і правових дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 12 від 27 березня 2024 р.)

Актуальні дослідження суспільних наук : матеріали X Всеукр. наук. А43 конф. (м. Умань, 28 берез. 2024 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького [та ін.] ; [голов. ред. А. Л. Бержанір ; редкол.: Я. М. Балановський, В. І. Пархета]. – Умань : Візаві, 2024. – 346 с.

Збірник містить тези доповідей учасників X Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні дослідження суспільних наук», яка відбулася 28 березня 2024 р. на базі історичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Матеріали відображають результати досліджень науково-педагогічних працівників, учених, працівників органів державної влади, здобувачів вищої освіти з актуальних проблем суспільних наук та аналізу соціально-політичної і духовно-ідеологічної сфер життєдіяльності держави.

УДК 303.4(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2024

З М І С Т

1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІОЛОГІЇ

Бержанір А. Л.
ВЗАЄМОДІЯ ОСВІТИ І КУЛЬТУРИ У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ……. 9
Вітославська А. П.
ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ…… 12
Гасанова Л. І.
СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА ОСВІТНЯ ПАРАДИГМА……. 16
Дубосару В. А.
ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ……. 20
Лемещук Р. В.
ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ……. 23
Маніяк В. С., Хрящевська Л. М.
ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ – КОНСТРУКТИВНИЙ ЧИ ДЕСТРУКТИВНИЙ ЧИННИК У ВІТЧИЗНЯНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ?..... 28
Панченко Р. В.
НОРМАТИВНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО ЗОВНІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ З УКРАЇНИ ОСІБ..... 32
Таран І. О.
СТРАТЕГІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ БІЗНЕСМЕНІВ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ІНТЕРВ'Ю…… 38
Шауренко А. В.
ВПЛИВ ПОСТРАДЯНСЬКОЇ СПАДЩИНИ НА СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ КРАЇН СНД……. 42

2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТОЛОГІЇ

Балановський Я. М.
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ…… 45
Баштанник О. В.
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ СТІЙКОСТІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ... 51
Дудка Л. О.
ІНСТИТУТ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНСТВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ…….. 55
Зубкович О. І.
ГЕОПОЛІТИЧНІ ЗРУШЕННЯ ТА РЕГІОНАЛЬНА ДИНАМІКА: ВІДСТЕЖЕННЯ ПРИЧИН РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ…….. 59

Максимчук О. В.
ПОЛІТИЧНІ КОМУНІКАЦІЇ У КОНТЕСТІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ 61
Малиновський В. Я.
ПУТІНІЗМ І ТРАМПІЗМ – КАТАЛІЗАТОРИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ ЄС І НАТО…….. 65
Малюта М. Ю.
ДЕМОКРАТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ…… 69
Романюк Н. І.
ПРАВОВА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ ДО ЄС…… 73
Фесенко М. В., Ощипок І. Ф.
СТРАТЕГІЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» У СВІТОВИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ…… 80

3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ

Величко О. Б.
СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ЯК ВИКЛИК ПОСТМОДЕРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА….. 85
Воробйова А. Г.
ВІДОБРАЖЕННЯ ПАТРІАРХАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У ФІЛОСОФІЇ ДАВНЬОГО СВІТУ…… 89
Горкуша О. В.
ДИСКУРСИ ТА КОНТЕКСТИ: «БІЛИЙ ПРАПОР» ПОНТИФІКА ТА ЙОГО ВІДТІНКИ КРІЗЬ РЕЛІГІЄЗНАВЧУ ОПТИКУ…….. 93
Драченко О. С
ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ…… 102
Дяченко І. А.
ПРАВОВА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ТРАСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН: АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР……... 104
Запорожець М. О.
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА……. 108
Кожушко Т. В.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ……... 115
Константінов Ю. Л.
ВІД НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГРОМАДЯНСТВА…….. 118
Кудлач В. І.
ДУХОВНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ…….. 120
Мартинюк Л. І.
ПРОБЛЕМА СУТНОСТІ ЛЮДИНИ У РЕЛІГІЙНІЙ ФІЛОСОФІЇ…… 123
Степовий С. М.
ФІЛОСОФІЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ…… 127

Фицик І. Д., Фицик Л. А.
ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ ПОЛЬСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ (БАРБАРА СКАРГА)…… 131
Фуркало В. І.
ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ»…… 138
Фуркало В. С.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ……... 141
Шевченко С. Л.
ДУХОВНЕ Й ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ К. ЯСПЕРСА…… 144
Юрчук І. В.
СПІВВІДНОШЕННЯ МЕНТАЛЬНОСТІ ТА СПОСОБУ ФІЛОСОФУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ……. 149

4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ

Біліченко Л. С.
ІСПАНСЬКА «БЛАКИТНА ДИВІЗІЯ» НА СХІДНОМУ ФРОНТІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ……... 153
Біліченко Л. С.
ГРОШОВІ ЗНАКИ ТРАНСНІСТРІЇ……..... 157
Бойда А. В.
ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА ЯК ВОДОДІЛ У ДОЛЯХ КОМАНДУЮЧИХ УГА Д. ВІТОВСЬКОГО ТА ЧУГА В. ПОРАЙКА…….. 159
Бондарчук П. М.
РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ РИМО-КАТОЛИКІВ В УРСР У ПЕРІОД «ЗАСТОЮ»……. 163
Бривко М. В.
ГОЛОДОМОР КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ 1937–1938 РОКІВ…….. 171
Гадинко О. О.
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧІ ОБ'ЄКТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ МИНУЛОГО МІСТА СТОРОЖИНЕЦЬ…….. 174
Гноєва К. М.
МИСТЕЦЬКА СИМФОНІЯ ЛЬВА КРАМАРЕНКА…….. 182
Горбова О. А.
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОУН НА МЕЛІТОПОЛЬЩИНІ В ПЕРІОД НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ……. 189
Гордієнко В. В.
РАЙНГАРТ КОЗЕЛЛЕК ПРО МЕТАІСТОРИЧНІ КАТЕГОРІЇ…… 190
Гордієнко Г. М.
ІСТОРІЯ КЛІМАТУ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЕМАНЮЕЛЯ ЛЕ РУА ЛЯДЮРІ 193

Гудзь В. В., Гасанов Гара огли
ДОКУМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКИХ ЗВЯЗКІВ У 1918 Р. У ФОНДАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ…….. 197
Давидов Д. В.
ПОБУТОВІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РСР 1985 – 1991 РР…… 201
Діденко К. В.
ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ СУФРАЖИСТСЬКОГО РУХУ В ЄВРОПІ……... 204
Дудка Р. А.
ПОЛІТИЧНІ МАНІПУЛЮВАННЯ АФІНСЬКОГО ТИРАНА ПІСІСТРАТА…….. 210
Калінін І. М.
ЗАКОН БОЖИЙ – НАЙВАЖЛИВІШИЙ ПРЕДМЕТ ЧОЛОВІЧИХ ГІМНАЗІЙ КИЄВА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ……. 214
Кізлова А. А.
ТВОРИ РОСІЙСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ ЯК ІЛЮСТРАЦІЇ В РОЗДІЛАХ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ 2020 Р. ПРО V – ПЕРШІ ДЕСЯТИЛІТТЯ XIII СТ……. 219
Клочек А. І.
ОБЛАШТУВАННЯ ЗЕМСЬКИХ ШКІЛ ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКОГО ПОВІТУ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У 1860–1890 РОКАХ……..... 223
Король В. М.
ЛІКВІДАЦІЯ ХУТОРІВ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС (ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-Х – 1950-ТІ РР.)…… 226
Никитенко В. В.
СОКИРИНСЬКЕ ОЩАДНО-ПОЗИЧКОВЕ ТОВАРИСТВО ТА РОЛЬ ГРИГОРІЯ ҐАЛАҐАНА У РОЗВИТКУ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ…….. 230
Опацький І. Ю.
ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ ПОЛЯКІВ УМАНЩИНИ К. ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОЛЬСЬКОМОВНОЇ ПРЕСИ)…… 234
Пастухова Я. В.
ОСОБЛИВОСТІ УТРИМАННЯ ОФІЦЕРСЬКОГО КОРПУСУ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ У НІМЕЦЬКОМУ ПОЛОНІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ……. 239
Перерва В. С.
ЧЕРКАСЬКИЙ СТАРТ КИЇВСЬКОГО ПРОТОІЄРЕЯ О. МИКИТИ ДУБНІЦЬКОГО…….. 243
Присяжнюк Ю. А.
ІВАН СИДОРОВИЧ ЇЖАКЕВИЧ – ВИДАТНА ОСОБИСТІСТЬ В ІСТОРІЇ КИЇВСЬКОГО ІКОНОПИСУ……. 247

Священко З. В.
«СТАНОВА ТЕОРІЯ» О. СТАМБОЛІЙСЬКОГО ЯК РІЗНОВИД ІДЕОЛОГІЇ АГРАРИЗМУ……. 250
Скрипник О. М.
ПРОЦЕС НАБУТТЯ УКРАЇНОЮ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄС……. 255
Страшко Є. М., Чаленко А. В.
СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ В НІЖИНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ У РОЗВОЇ 20–30-Х РР. ХХ СТ…….. 259
Трусько Б. О.
ВАХМАНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ВИВЧЕННЯ НАЦИСТСЬКИХ ЗЛОЧИНЦІВ……... 265
Чорний І. О.
МЕРЕЖА СУХОПУТНИХ ШЛЯХІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ 1880-Х РОКІВ (ЗА ЗВІТАМИ ГУБЕРНАТОРА)…….. 268
Швидун М. В.
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УКРАЇНСЬКОЇ РСР 1985–1991 РР.: ПОШУК НОВИХ ПІДХОДІВ……... 272
Шлапай М. А.
ОБКЛАДИНКИ АМЕРИКАНСЬКОГО ЖУРНАЛУ VOGUE ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ «НОВОЇ ЖІНКИ» ПРОТЯГОМ 1920–Х РОКІВ……. 275
Яковлєв В. М.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШОГО ПОКАЗОВОГО СУДУ НАД НАЦИСТСЬКИМИ ВОЄННИМИ ЗЛОЧИНЦЯМИ У М. ХАРКІВ (15–18 ГРУДНЯ 1943 Р.)……. 279

5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗНАВСТВА

Безплатня Л. О.
ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ…… 284
Бержанір І. А.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ВИТРАТ……... 287
Геєць І. В.
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО ПРАВА НА ОСВІТУ…… 290
Городецька І. А., Шелест О. В.
ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL LIABILITY OF UNDERAGE PERSONS…… 295
Довжук І. В.
КОНСТИТУЦІЯ УРСР 1937 РОКУ…….. 298
Ковалів О. І.
КОНСТИТУЦІЙНІ ЗНАННЯ ПРО ВЛАСНІСТЬ «НА ЗЕМЛЮ» – БАЗОВІ ЗАСАДИ ЗАМОЖНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ…… 303

Коваль Д. С.
ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ ПОВЕДІНКИ…… 308
Ларченко М. О.
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ…… 314
Микитюк С. О., Микитюк В. О.
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ «ПРАВОЗНАВСТВА» У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ…… 318
Ніколенко Ю. О.
ВИБОРЧЕ ПРАВО: СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ ТА ОБМЕЖЕННЯ…….. 322
Пархета В. І.
ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…… 326
Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В.
НОРМАТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ……... 330
Радченко О. О.
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ…….. 334
Родік Т. П.
ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ЯК ЕЛЕМЕНТА МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ…… 338
Хомінець Т. В. ВПЛИВ ХРИСТИЯНСТВА НА ПРАВОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ……. 342

організацію, проведення та встановлення результатів виборів. Виборче право закріплено в національному загальному та виборчому законодавстві конкретної держави. Розрізняють об'єктивне та суб'єктивне виборче право: об'єктивне регламентує сам процес організації та проведення виборів, суб'єктивне – діяльність суб'єктів ВП. У свою чергу суб'єктивне виборче право ділиться на активне – право виборця на участь в голосуванні на виборах, тобто право обирати; та пасивне – право громадянина висувати свою кандидатуру на виборах.

У сучасному світі демократичні вибори передбачають дотримання наступних базових принципів: 1) принцип загальності виборів, 2) принцип прямих виборів; 3) принцип вільних виборів, 4) принцип таємності виборів; 5) принцип рівності виборів; 6) принцип періодичності виборів; 7) принцип чесності виборів, 8) принцип альтернативності виборів; 9) принцип неупередженості адміністрування ВП; 10) принцип відкритості ВП.

Список використаних джерел:

1. Марцеляк О. В. Виборче право: сучасне розуміння і сутність. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 12–18.

2. Климкова І. І., Остапенко М. А. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

3. Райковський Б. Політологічний аналіз виборчого процесу. *Політичний менеджмент*. 2007. № 2. С. 68–76.

Пархета В. І.,
доктор філософії, старший викладач
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану та масштабна військова агресія рфвплинула на усі сфери життя українців, не стали виключенням і

трудові відносини. За офіційними даними, більше половини підприємств України не можуть продовжувати роботу через активні бойові дії, руйнацію та порушення логістичних зв'язків. Більше 10 млн громадян були змушені покинути домівки, з яких Україну покинули більше 3,5 млн громадян. Триває мобілізація. З 24 березня 2022 року в Україні набрав сили Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», ухвалений Верховною Радою України 15.03.2022 [1], що наразі безумовно займає центральне місце у регулюванні трудових відносин в умовах воєнного стану. Цей закон урегульовує питання, що стосуються укладання, припинення та розірвання трудових договорів, регламентує тривалість робочого часу, оплату праці, відпустки, святкові та вихідні дні в умовах воєнного стану, а також визначає діяльність профспілок.

Регулювання трудових відносин у такий особливий період, як воєнний стан, передбачає специфічні особливості для всіх працівників країни, незалежно від виду їхньої діяльності, типу власності або галузі, в якій вони працюють. Це стосується осіб, що працюють за трудовим договором, осіб, що працюють з приватними особами, всіма формами працевлаштування та організації праці.

Крім того, діє Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою оптимізації трудових відносин, який набрав чинності 19.07.2022 року. Детальні роз'яснення до кожного нового або модифікованого пункту трудового законодавства містяться у коментарях до цих законів, що дозволяє організаціям оперативно відреагувати на зміни та ефективно ухвалювати рішення.

Такі законодавчі документи разом з коментарями сприяють оперативному впровадженню заходів для протидії кризі та адаптації до роботи навіть в умовах воєнного стану. Роботодавці усвідомлюють важливість поступового відновлення та збереження діяльності своїх організацій. Основні зміни у трудовому законодавстві торкнулися питань інформування населення та працівників, підстав припинення трудового договору, нарахування винагород та компенсацій в умовах воєнного часу, питання тривалості робочого дня, звільнення тощо.

З іншого боку, чинне законодавство «Про правовий режим воєнного стану» (ст.8) [2] передбачає право державних органів серед іншого запроваджувати трудову повинність та/або використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, що є обмеженням конституційних прав і свобод, зокрема, 43 ст. і 44 ст. Конституції України [3], що гарантує права на вільний вибір праці та право на страйки для захисту власних інтересів.

Водночас, відбулися значні зміни у правовому регулюванні робочого часу та часу відпочинку: змінено порядок установлення часу початку та завершення роботи, це право наразі належить роботодавцеві; обмежено тривалість щорічної оплачуваної відпустки 24 календарними днями та надання окремих видів відпусток працівникам, які залучені до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури; зупинено застосування норм деяких статей КЗпП щодо регулювання робочого часу та часу відпочинку [4].

Одним із важливих положень Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» є норма щодо призупинення дії трудового договору. Призупинення дії трудового договору – це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв'язку з військовою агресією проти України, що виключає можливість сторін трудових відносин виконувати передбачені трудовим договором обов'язки.

Воєнний стан не звільняє роботодавця від обов'язку виплачувати заробітну плату на умовах, визначених трудовим договором. Тобто, якщо працівник виконує роботу, то йому повинна виплачуватись заробітна плата відповідно до умов трудового договору.

При цьому, Закон № 2136-20 фактично дозволяє роботодавцю відтермінувати виплату зарплати. Однак це може зробити не будь-яке підприємство, а лише те, яке не має можливості своєчасно виплатити зарплату внаслідок ведення бойових дій. Тобто, якщо підприємство

знаходиться у зоні бойових дій, наприклад, в Донецькій області, і саме через це роботодавець не може вчасно виплатити зарплату, то тоді допускається відтермінування. Втім, у разі перевірки чи виникнення судового спору роботодавцю потрібно буде довести, що саме війна чи інші форс-мажорні обставини стали причиною порушення строків оплати праці.

Підсумовуючи наведене, можна відзначити, що воєнний стан вносить суттєві зміни у контекст дотримання трудових прав працівників. Зміни, які впроваджуються в умовах воєнного стану, вимагають ретельної адаптації та розуміння з боку всіх сторін трудових відносин. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» відіграє критичну роль у регулюванні цього важливого питання, визначаючи основні принципи та правила для забезпечення та захисту прав працівників. Але, як показує практика, лише внесення змін в законодавство не завжди достатньо. Нові проблеми, пов’язані з дотриманням трудових прав працівників, виникають від постійних змін ситуації в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-20. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. №28. Ст. 250.

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

4. Таран І. О., Плескун О. В. Трудові відносини в умовах воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №11. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/83.

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК

Матеріали
X Всеукраїнської наукової конференції
(м. Умань, 28 березня 2024 р.)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 2.04.2024 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 4,06
Тираж 100 прим. Замовлення № 475

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Небесної Сотні 1/2
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справиДК № 2521 від 8.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com
vizavi003@gmail.com